

СТАТЕВІ СТОСУНКИ ЮРИСТА З КЛІЄНТОМ ЯК ПРОФЕСІЙНИЙ РИЗИК

Обмеження сексуальної свободи юриста заради професії

СЛАВІК БІГУН

«Юргазета»

Для юриста, стабільно обтяженого інтелектуальною працею, секс – чудодійний релаксант. Проте, як кажуть наші просунуті американські колеги, секс з клієнтом може бути небезпечним для юридичної професії та кар'єри юриста. Це питання регламентовано правилами професійної відповідальності, як типовими (ТППВ), затвердженими Американською асоціацією юристів (ААЮ), так і тими, що діють в окремих американських штатах. Обміркуймо ж логіку цих правил, практику їх дисциплінарного застосування, а також їх українську перспективу.

Не забороняємо, але наполегливо застерігаємо

Відповідно до пункту (j) Правила 1.8 ТППВ «Конфлікт інтересів», «Правник не повинен мати статевого стосунку з клієнтом, за винятком випадків, коли такі статеві стосунки між ними за взаємною згодою розпочато до початку стосунків правник-клієнт».

У 1992 р. ААЮ у спеціальному експертному висновку ABA Formal Op. 92-364 відмовилася ухвалити, що її правила рекомендують встановити автоматичну заборону на сексуальні (статеві) стосунки юриста і клієнта. Менше з тим, юристам «наполегливо порадили» не вступати в такі статеві стосунки, наводячи чотири резони: (1) правник може порушити фідучіарний (довірчий) обов'язок перед клієнтом; (2) може бути скомпрометовано або піддано ризику здатність юриста надавати незалежну оцінку; (3) стосунки можуть створити конфлікт інтересів; (4) за обставин, коли не діє привілей конфіденційності «правник-клієнт», може бути розголошено конфіденційну інформацію.

Коментуючи зазначені правила, експерти ААЮ обґрунтовують їх так (коментар № 17 до правил). Стосунки між правником і клієнтом є фідучіарними, і в них правник посідає положення максимальної довіри та конфіденційності. Стосунки ж майже завжди є нерівними; так, статеві стосунки правника і клієнта можуть стосуватись нечесного використання фідучіарної ролі правника всупереч основоположному етичному обов'язку правника не користуватись довірою клієнта на шкоду останньому. Крім того, такі стосунки можуть спричинити небезпеку того, що через емоційну заангажованість правник стане неспроможним представляти клієнта без погіршення здатності давати незалежну професійну оцінку. Більше того, розмита лінія професійних та особистих стосунків може ускладнити можливість передбачення міри захищеності конфіденційної інформації клієнта привілеєм конфіденційності, наприклад, при ненаданні доказів згідно з доказовим правом, оскільки конфіденційна інформація клієнта захищена привілеєм лише тоді, коли це стосується стосунків клієнт-правник.

Через істотну загрозу зашкодити інтересам клієнта та через те, що емоційна участь самого клієнта робить неправдоподібною можливість надання клієнтом поінформованої згоди, цим правилом

юристу забороняється вступати в статеві стосунки з клієнтом, незалежно від того, чи започатковані вони за взаємною згодою, а чи упередженість до клієнта відсутня.

Парадоксально, але чомусь правила чи коментар ААЮ пропонують єдиний прокар'єрний спосіб поведіння у сексі з клієнтом – абстенція. Проте, логічно подумав юрист, завжди залишатиметься альтернатива узміні суті стосунків: від «правник-клієнт» до «коханець-коханець».

Можна, якщо вже було ...

Є ще одна альтернатива. Як коментує ААЮ, «не заборонено статеві стосунки, розпочаті до початку стосунків «правник-клієнт». Питання використання фідучіар-

них стосунків та залежності клієнта втрачають гостроту, коли статеві стосунки існували до початку стосунків «клієнт-правник». Проте перед тим, як розпочати представництво за таких умов, правник повинен зважити, чи не обмежуватиметься істотно його здатність представництва клієнта. Іншими словами, жінка-юрист може представляти правові інтереси свого «інтимного друга», «цивільного чоловіка», «екс-друга», коханця. Проте їй самій слід зважити перед тим, як це зробить колега-інспектор, чи не обмежуватимуть стосунки здатності належного представництва. Якщо так, то представництво слід передоручати...

Коли клієнт – організація

Корпоративним юристам, які працюють на юрфірмах чи в юридичних відділах, чийми клієнтами переважно є не фізичні, а юридичні особи, теж варто бути «на чеку». Правила забороняють правнику такої організації, чи то внутрішньому (юрисконсульту), чи зовнішньому раднику вступати в статеві стосунки з представником організації, яка наглядає, керує чи регулярно проводить консультації з правником щодо правових інтересів організації.

Що таке «секс» і «сексуальні стосунки»

Майже універсальним у правилах професійної поведінки є визначення «статевих стосунків» як «статевого акту чи торкання інтимної частини іншої особи з метою сексуального збудження, задоволення чи образи» (ППП, Каліфорнія). В зв'язку з визначенням виникає низка практичних запитань. Наприклад, чи є цілування сексуальним актом, а губи – інтимною частиною? Як об'єктивно встановити, що «торкаються» саме «з метою сексуального збудження».

Пригадуються юридичні баталії в «справах Білла Клінтона», який начебто кривословив, стверджуючи, що не мав «сексуальних стосунків з тією пані Левінські». Й дійсно розслідування К. Ста-

ра не зафіксувало статевих актів. Юристи довго й запекло сперечалися, виручаючи Клінтона, про зміст терміна. Ставилося, наприклад, питання про те, чи є скажімо, шльопання по частині тіла нижче спини сексуальним актом? Від визначення залежала доля президентства Клінтона. Зрештою, хоч у тому випадку й не йшлося про стосунки «юрист-клієнт», Клінтону таки призупинили дію його «юридичної ліцензії», й то не в останню чергу через наведене вище «деталізоване» визначення.

На практиці виникало чимало спорів про визначення стосунків як сексуальних. У 2005 р. Верховний суд штату Вашингтон, який виконує регуляторні функції, затвердив рішення дисциплінарної комісії про призупинення на два роки ліцензії публічного захисника Терезі Олсон. Працівники місць утримання стверджували, що вони бачили, як Олсон під час зустрічі з обвинуваченим С. Бенрнсом займалася сексом. Сама ж Олсон це заперечувала, називаючи те, що відбувалося, «експромтними обіймами». Двоє суддів Верховного суду не погодились з рішенням більшості, стверджуючи, що оскільки немає доказів «сексуальних стосунків», тобто «сексуального акту», то й не було вчинено карних дій.

У деяких справах юристи самі визнають свої романи як провину. У лютому 2007 р. 60-денним призупиненням дії ліцензії було покарано Джорджа Хантера, колишнього очільника правництва Оттави. Він визнав, що мав півторарічний роман із жінкою, яку представляв у сімейній справі. Й хоча в Канаді немає правил, які забороняють сексуальний зв'язок клієнта і юриста, Хантер погодився, що мав місце конфлікт інтересів.

У штаті Вісконсін на юриста було накладено санкції за те, що він мав сексуальний контакт із засудженою, тимчасово випущеною з-під варти, й придбав їй пиво, що суперечило нормам поведінки «на волі».

Юристів неодноразово притягували до відповідальності за «статеві послуги» в обмін на правові послуги (хоч бартер і не заборонено професійними нормами), мотивуючи це тим, що юрист «скористався» ситуацією.

Зрештою, можна зробити такий висновок із дисциплінарної практики: суть норми не стільки в обмеженні статевої свободи юриста, як в гарантуванні належного виконання обов'язків юриста. Саме в такому сенсі й українські Правила адвокатської етики опосередковано поширюються на статеві стосунки клієнта і адвоката, говорячи про незалежність адвокатури та адвоката як необхідну умову здійснення адвокатської діяльності. При цьому така незалежність передбачає гарантію «свободи від будь-якого зовнішнього впливу, тиску чи втручання в його діяльність... також від впливу своїх особистих інтересів». Адвокат, без сумніву, знаходиться «під зовнішнім впливом» свого сексуального клієнта.

Хоча можливий і контраргумент за аналогією: статеві стосунки подружжя не обов'язково негативно впливають на виконання подружжям своїх батьківських обов'язків.